

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

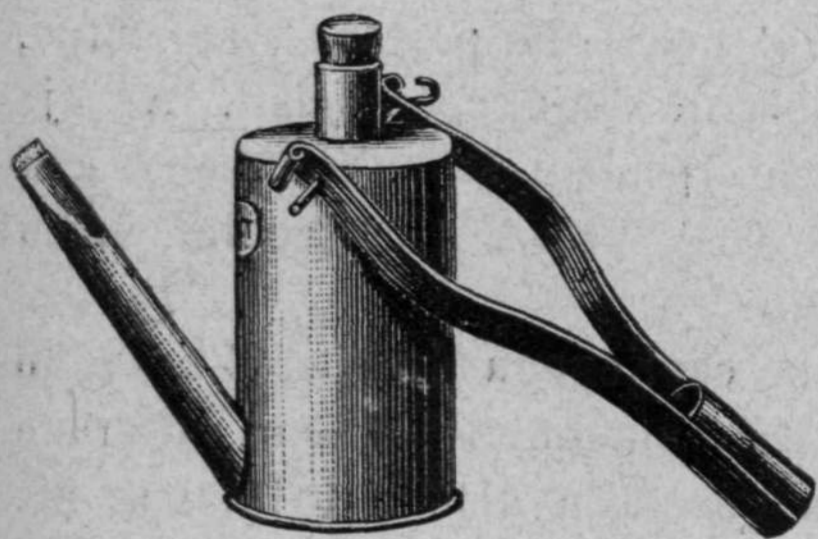
V Ljubljani 25. februvarija 1891.

O b s e g: Priprava za pokončevanje gosenic — Skrb za plemene moške živali. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Priprava za pokončevanje gosenic.

Izmed mnogih bližnjih pomladanskih opravil, ki jih bode opraviti sadjarju, je pokončevanje razne mrčesje zalege po drevju. Najboljše in najhitrejše sredstvo je uže od nekdanj priporočano požiganje. Vsaka le malo osmojena gosenica mora poginiti, zato je to sredstvo vrlo dobro, in to tem bolj, ker se da hitro zvrševati. Ker je požiganje zelo ročno, zato drevo prav nič ne trpi, in je to velika prednost mimo odrezavanja goseničnih zapredkov, ker se ž

Podoba 1.

Podoba 2.

njim uniči veliko dobrega, rodnega lesa. Za požiganje so izumili znano gosenično baklo. Ta bakla je sicer prav dobra, a ima vendar nekaj slabega. Anton Körösi v Gradci je pa izumil novo pripravo, ki je res izvrstna, veliko boljše od navadne bakle in razen tega tudi ne draga. Ta priprava je posoda, kakeršno kaže podoba 1. Posoda se napolni s petrolejem, in stenj, ki je vtaknen v cev pri strani posode, se prižge. Posoda je premično obešena na vilast roč, ki ima tuljavo, v katero se lahko natakne drog. S tako prižgano in nasajeno pripravo smodi se gosenična zalega, kakor kaže podoba 2.

Körösijeva priprava za požiganje gosenic stoji 80 kr. Kdor jih kupi doset na enkrat, dobi eno po vrhu. Na prodaj jih ima izdelovatelj A. Körösi v Gradci, Griesgasse 33.

Skrb za plemene moške živali.

Zelo je napačno moške plemene živali slabo krmiti ali jih celo pustiti stradati, ker s tem izgube plemensko moč. Prav taka je pa napaka, ako jih pitamo, pa ne pravilno krmimo. Debele, tolste živali se polenijo, izgube iskrost in postanejo jalove. Lahka in primerno sestavljena krma, ki pospešuje menjavo snovi ter ohrani žival pri moči, je najboljša. Glede množice krme držati se je pravila, da je žival toliko dobiva, kolikor je potrebuje, da ostane životna, ne da bi se debelila. Zmes od ovsa, rezanice in dobrega travniškega sena je najboljša krma za žrebce, bike in ovne. Po leti je dajati bikom in ovnom tudi zelene krme, a zgoli take pa tudi ne. Soli pa celo ne smeš zabiti dajati bikom in ovnom. Slabi nasledki nepravilnega krmljenja se pa še pomnože, ako se moške plemene živali ne pregibljejo na planem. Žal, da je pri nas navada, da imajo bike neprenehoma privezane v hlevu in merjasce zaprte po temnih svinjakih ter jih le tedaj puščajo na dan, kadar plemenijo. Vse pregibanje teh živali je vstajanje in poleganje ter prežvekovanje in dihanje. Potem se pa čudimo, če se krave ali svinje nečejo plemeniti! Čudno bi bilo, če bi bilo drugače, kajti take živali, če jih tudi pravilno krmimo, postanejo debele in trebušnate, meso postane tanko in mehko, dihanje slabotno, in vsa plemenska moč ter iskrost jih zapustita. Najboljše plemene živali mine ob takem ravnanji volja za plemenitev, in oplojenje pogostokrat ali popolnoma izostane. Mladiči takih živali so slabotni in ozkih prsi. Lepe mladiči

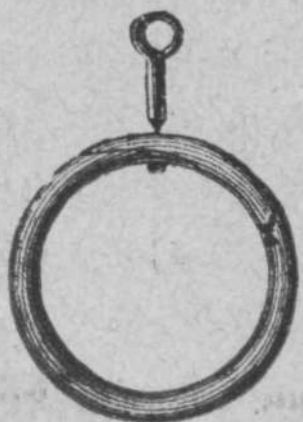
vzredimo le od krepkih in zdravih živali. Ako hočemo moški živali sposobnost za plemenjenje ohraniti, skrbeti moramo, da se zadosti pregiblje zunaj na planem, naj si bodi žrebec ali bik, ali merjasec. Sedaj pa hočemo posebno popisati, kako je ravnati z biki. Kjer ni za bika paše ali primerne kraja, koder bi se prosto pregibal, tam naj opravlja vprežen s kako starejšo, močno kravo ali z volom manjša dela, kakor na pr. dovažata naj zeleno krmo, gnojnico itd. Vpregati pa ga ni težavno, ako ga zgodaj in z razumom privadimo in če mu vtaknemo v gobec obroček. Nedavno nam se je oporekalo, da bi bilo to mogoče, zato danes zopet govorimo o tej reči. Ako denemo biku v nos obroček in ga potem prvi teden prepeljavata vsak dan dva moža, na vsaki strani po eden z napeto vrvjo, ki je privezana za obroček, uvidi bik svojo onemoglost in se uda. Ako ga pa

Podoba 3.

pelje le eden za tako vrvjo, gre, če postane divji, proti svojemu sprevodniku, tedaj pa obroček nič ne pomaga, in bik spozna svojo moč. Če je bik divji in če tudi pozna moč obročka, služi vendar le tedaj obroček, ako ga en sam možak pelje na palici, ki ima na konci zapono (karabinar) zataknelo v obroček.

Pri nas seveda ni navada, bika na sprehod goniti ali jih vpregati, zato se naša priporočila mnogim zde

Podoba 4.

Podoba 5.

neizpeljiva, a vzamejo naj si za vzgled druge dežele z enakimi razmerami, ki pa imajo vzgledno živinorejo. Tam ima vsak bik obroček v nosu in

se pregiblje prosto vsak dan po določenem in ograjenem prostoru, ali ga pa vpregajo. Po planinskih deželah na pr. v Švici to res ni v navadi, a tam pa gre bik s celo čredo vsak dan na pašo, kar je seveda še najboljše, ako je to mogoče. Podoba 3. nam kaže v voz vprežena dva holandska bika, kakor je to običajno na severnonemški grajščini Tapiau. Tam zvažajo vso zeleno krmo

le biki, po zimi pa pelje vsak par po enkrat na dan gnojnico na senožeti. Po teh krajih so izkušali, da je biku prej ko mogoče dati obroček v nos in da jih je pričeti najkasneje s poldrugim letom učiti voziti.

Obroček se vtakne v hripelj, ki loči nosnici, in sicer pod nosnim hrustancem. Ako se primeš sam za svoj hripelj, vidiš, da je spodaj debel, pod hrustancem pa tanek. Tako je tudi pri biku, in v ta tanki del vtakni obroček. Obročkov imamo dve vrsti, in sicer, kakeršne kažeta podobi 4. in 5. Pri obročku pod 4. sname se vijak in se odpre kakor obroček podobe 5. Ostri konec se vbode v hripelj, obroček potegne skozi njega, z vijakom zapre, in potem vijak odlomi. Obroček podobe 5. je pa z vzmetjo zaprt. Vzmet *b* se dvigne, obroček se odpre, in konec *e* se porine skozi hripelj. Obroček se potem zapre in vzmet se zaskoči. C. kr. kmetijska družba v Ljubljani prodaja obročke z vijakom (podoba 4.) po 55 kr. in z vzmetjo (podoba 5.) po 90 kr. s poštnino vred.

Razne reči.

* Kako vinu odpraviti zagatnost. Črnemu vinu je zagatnost potrebna, belega zagatnega vina pa ne maramo. Vendar je mnogokrat belo vino zagatno, in sicer zato ker je predolgo vrelo na tropinah, ali pa sta bila valjarja grozdnega mlina preblizu skupaj, da sta strla tudi grozdne pelke (peške), katere imajo veliko zagatne česlovne kisline v sebi. Takemu vinu odvzameš zagatnost, ako narediš za vsak hektoliter

vina sneg iz dveh do štirih beljakov. Sneg naj bode potem na hladnem toliko časa, da postane ves tekoč. Tekočo beljakovino precedi skozi platno ter jo prav dobro zmešaj z vinom. Čez nekaj dni postane vino motno, nima več zagatnega okusa in slednjič se učisti. Ako je pa vino še vedno zagatno, prideni še enkrat beljaka, a pazi, da ne preveč, in ravnaj potem z učiščenim vinom po pravilih umnega kletarstva.

* Pravilna debelost cepljenega drevja. Za stalno mesto vzgojena drevesca morajo imeti ravna in od krone proti koreninam zmerom debelejša debla. Pripeti se pa, da nekatero drevesce vzraste, tako, da je od korenin proti kroni zmerom debelejša, namesto drobnejše. To prihaja od tod, ako se z nakladom ali tudi na sedlo cepijo prešibki divjaki s cepiči takih dreves, ki imajo uže po naravi bolj debele mladike. Žlahtna cepilna mladika sploh bolj debeli, nego debelece divjakovo pod cepljenim mestom. Nepravilno debelost proizvaja tudi to, ako se drevesca cepijo predaleč (previsoko) od korenin, ako se jim ob deblih ne puste stranske mladike, ako se ne pencirajo in potem ob deblu prav ne obrezujejo. Treba je toraj, da se drevesca, ki imajo debele mladike, cepijo z nakladom na bolj močne (skoraj kakor prst debele) divjake, drevesca pa, ki imajo drobne ce-